

Luck of Life

לך לך תשע"

Artscull - Ste Chmash

GENESIS

PARASHAS LECH LECHA

15 / 1-9

After these events, the word of HASHEM came to Abram in a vision, saying, "Fear not, Abram, I am a shield for you; your reward is very great."

2 And Abram said, "My Lord, HASHEM/ELOHIM: What can You give me seeing that I go childless, and the steward of my house is the Damascene Eliezer?"

3 Then Abram said, "See, to me You have given no offspring; and see, my steward inherits me..."

4 Suddenly, the word of HASHEM came to him, saying: "That one will not inherit you. Only him that shall come forth from within you shall inherit you." 5 And He took him outside, and said: "Gaze, now, toward the Heavens, and count the stars if you are able to count them!" And He said to him, "So shall your offspring be!" 6 And he trusted in HASHEM, and He reckoned it to him as righteousness.

7 He said to him, "I am HASHEM Who brought you out of Ur Kasdim to give you this land to inherit it."

8 He said, "My Lord, HASHEM/ELOHIM: Whereby shall I know that I am to inherit it?"

9 And He said to him, "Take to Me three heifers, three goats, three rams, a turtledove, and

3

Rashi (Saperstein Ed)

5. AND HE TOOK HIM OUTSIDE. לפי פשוטו - According to its simple meaning, [God] took [Abram] out of his tent לחוץ - to the outside לראות הכוכבים - to see the stars.

But according to its midrashic interpretation, אמר לו - [God] said to [Abram], יצא - Go out from your astrology, i.e., abandon your astrological calculations, מאצטגנינות שלך - which you have seen by the signs of the zodiac במזלות - to the effect that you are not destined to bear a son. אברם אין לו בן - This is true inasmuch as Abram shall have no son, אברם - but Abraham, which will be your new name, יש לו בן - shall have a son.

Likewise, לא תלד - Sarai shall not give birth, אך - but Sarah shall give birth. אני קורא לכם שם אחר - I shall give you different names וישתנה המזל - and the mandate of the zodiac shall change.

[God] took [Abram] out of the space of the world - הוציאו מחללו של עולם - Alternatively, דבר אחר - and raised him above the stars. זהו לשון הִבְטָחָה - This is the reason the verse uses an expression of the verb הִבְטָחָה, "gazing," which denotes מלמעלה למטה - looking from above to below.

6b

שיש ממש באיצטגנינות גם לגבי ישראל, אלא שביד הקב"ה לשנות את המזל לטובתם!

זאת ועוד. לכאורה, אם היה בדעתו של הקב"ה לשנות את מסלולם של הכוכבים באופן שלא ירמזו על עתיד של עקרות לאברהם איבנו - לשם מה הוא הציב במתכונת זו מלכתחילה? מדוע הציב בתחילה את צדק במערב - ולא מכן העבירו למזרח? לכאורה היה פשוט יותר להציבו במזרח מלכתחילה, באופן שלא יעורר את הרושם כביכול עתיד אברהם איבנו למות בלא בנים!

2

5. החוץ - Outside. The Midrash interprets that God took Abraham outside the realm of reason and nature. Abraham knew that he and Sarah could not have children together, but God told him now that the Jewish people transcend the laws of nature, which are symbolized by the stars and constellations. Thus, even though he and Sarah were naturally incapable of having children together, they were superior to the stars and would have children, if such was God's design. This vision also symbolized to Abraham that just as no one can conquer the stars, so will no nation ever succeed in exterminating Israel (Pesikta Zutresa).

Furthermore, by comparing Israel to the stars, God indicated that when Israel does God's Will, they are above all others - like the stars; when they disobey His will, they are trampled by all - like the dust of the earth [cf. 13:16; 28:14] (Megillah 16a).

4

1. Bereishis Rabbah 44:10. According to the simple meaning, the fact that God took Abram outside seems both insignificant and meaningless, for Abram knew that the stars were numerous without having to look at them again. This midrashic interpretation and the one which follows explain why "and He took him outside" is significant (Gur Aryeh).

5 מקב"ה הו"ו צ"ל

ובגמרא (שבת דף קנ"ו, ע"א): אמר רב יהודה אמר רב: מניין שאין מול לישראל? שנאמר: ויוצא אותו החוץ. אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא: ריבוננו של עולם, בן ביתי יורש אותי?, אמר לו: לא! כי אם אשר יצא ממעריך. אמר לפניו: ריבוננו של עולם, נסתכלתי באיצטגנינות שלי ואיני ראו להוליד בן, אמר ליה: יצא מאיצטגנינות שלך, שאין מול לישראל! מאי דעתך? דקאי צדק במערב? מהדרנא ומקמינא ליה במזרחי?

6a

אם נתבונן בביטוי 'צא מאיצטגנינות שלך', נגיע בלי ספק למסקנה כי שזורה בן נימה של ביקורת כלפי אברהם איבנו, על שהסתכל באיצטגנינות ויחס משמעות לדבר המזלות. בפשטות אנו מבינים, כי מאחר ואין מול לישראל - הרי שאין כל משמעות לאיצטגנינות, ואין מקום להתבונן בה כלל.

אולם גישה זו, נסתרת לכאורה מהמשך דברי הגמרא. הרי מפורש בגמרא, שהקב"ה התייחס באופן ענייני לטענתו של אברהם איבנו בדבר מיקום הכוכבים, אלא שהבהיר לו שבידו לשנות את מערכת המזלות כרצונו, והוא ישנה את מיקומו של כוכב צדק כך שתהיה לאברהם אפשרות להוליד ילדים! אם כן איפוא עולה,

WHAT ARE YOU SUPPOSED TO DO WHEN YOU ARE asked to do the impossible? Most people would simply shrug their shoulders and forget about it. After all, doing the impossible is impossible, isn't it? Not necessarily.

The Torah tells us that Hashem promised Avram that he would have children (15:3-5). "And Avram said, 'O my Master, Lord, what can you give me if I am childless?' ... And He brought him outside, and He said, 'Look up at the sky and count the stars, can you count them?' And he said to him, 'So shall your children be.'"

Rav Meir Shapiro asks what a person would do if he were told to count the stars. One look at the myriad stars in the heavens would tell what an impossible task this was, and he would not even bother to attempt it. But that is not what Avram did. When Hashem told him to "look up at the sky and count the stars," that is exactly what he did. He began to count the stars even though doing so appeared to be impossible.

"Koh yihyeh zarecha," Hashem responded. "So shall your children be." Avram's extraordinary trait of eternal optimism, his refusal to acknowledge the impossibility of any task, will characterize his descendants. This will be the hallmark of the Jewish people. No matter how difficult a task may seem, the Jew will not despair. He will try and try and try again.

* And when we try, amazing things often happen. Even if we think something is entirely beyond our meager abilities, when we try persistently we discover strengths and abilities that we never knew we possessed. We find in ourselves new reservoirs of capability, new potential that we never knew existed. We learn we can go beyond all the limits and restrictions that we had considered impenetrable boundaries.

to be said to Avraham were only "as countless as the stars," it would not have been necessary to take him outside. Surely Avraham knew how numerous are the stars, how countless for the human eye.

Wherever we find in תנ"ך symbolic illustration beside the spoken word; wherever a sign, an experience, and a symbol are combined with a Divine utterance — the utterance is thereby given a deeper and broader interpretation. The same is true here. The sight of the stars illustrated to Avraham an idea, deepened his conception of a thought that contained the very essence of the Divine utterance. Before (above, 13:16), when he was told "I will make your seed like the dust of the earth," he was not first shown dust.

Let us consider the sentence "הבט נא" is always directed against an attitude or tendency held by the other person (see above, 5:30). Here, too, then, there must have been some thought in Avraham's mind against which this Divine utterance was directed. From the context we can discern the nature of this thought.

➔ Avraham had given up all hope of having a child; in the natural course of events, he could no longer expect the joys of fatherhood. Hence, he said: "What would You give me — seeing that I will depart from this world childless." Thereupon God led him out into the open and said to him, "Look toward heaven!" There, in the heavens, we behold an order that is entirely different from that on earth. On earth we no longer see anything created directly by God. Everything we see on earth is a product of something else already created; is not directly the work of God's hands, but, rather, is developed from other creations and is caused by natural factors.

ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם ויאמר לו כה יהיה זרעך (טו, ה).

וברשי: "ויוצא אותו החוצה - לפי פשוטו הוציאו מאהליו לחוץ לראות הכוכבים." למה היה צריך להוציאו לחוץ שיראה את הכוכבים, ומדוע לא יכל הבורא עולם לומר לו זאת בביתו? אלא זה כלל - כדי שהאדם יפעל ע"פ אמונתו לא מספיק ידיעה צריך ראייה בחוש, ורק מה שהאדם רואה בחוש פועל אצלו. דכן משה רבינו ע"ה יצא לראות את מלחמת עמלק, ולא ישב בביתו והתפלל, כי מה שרואים בעינינו נהיה מוחשי, ואז התפילה היא אחרת.

עב אהל פרשת לך לך משה

[א] הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל ביאר את הפסוק באופן נפלא, והוא כי מה שהקב"ה אמר לאברהם שיספור הכוכבים, ואברהם שמע את הציווי ומשמעות הפסוק שאכן התחיל לספור, עד שאמר הקב"ה "כה יהיה זרעך", דהיינו דבר שאכן א"א לספור וכדוגמת הכוכבים. ואצל אברהם איבנו - זה שהציווי הוא דבר בלתי אפשרי לקיים, לא הפריע לו כלל כי כך צווה לו הקב"ה. ועוד, "כה יהיה זרעך" שהמדידה שלי אצל בניך [זרעך] יהיה ג"כ במידה זו, כפי הרצון לקיים את ציוויי אף באופן שא"א לקיים מצוות מחמת איזה סיבה מן הסיבות, עכ"ד.

קרב זאת לך לך ליעקב

ממנו הדבר הנגזר לבא לזרעו. ודע כי כל גזירת עירין כאשר תצא מבח גזירה אל פועל דמיון, תהיה הגזירה מתקיימת על כל פנים - ולכן יעשו הנביאים מעשה

החוקי הקב"ה את אברהם בארץ ועשה לו דמיונות בכל העתיד להעשות בורעו, והבן זה - ואני מתחיל לפרש הענינים בפרט בפסוקים בעזרת השם, ולפי"ז ה"נ הכא דכתיב "ויוצא אתו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספור אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך", ופירש רש"י "ויוצא אתו החוצה, לפי פשוטו הוציאו מאהליו לחוץ לראות הכוכבים ולפי מדרשו אמר לו צא מאצטגנינות שלך שראית במולות שאינך עתיד להעמיד בן אברהם אין לו בן אבל אברהם יש לו בן וכן שרי לא תלד אבל שרה תלד אני קורא לכם שם אחר וישתנה המול ד"א הוציאו מהללו של עולם והגביוו למעלה מן הכוכבים והו לשון הכתה מלמעלה אלמטה", וא"כ היה כאן פועל דמיוני ובכה"ג אינה במילה והוא א"ש הימב מאד בס"ד.

From the vantage point of earth, where every effect comes from its given cause, Avraham's loss of hope was logical: He would have no rational basis for hoping that he might yet have children. Therefore God bade him look up toward heaven. There, in heaven, exists a different world; there we behold the work of Creation; there everything was created directly by God. (Were we able to see the earth as a whole, as

בשכר הרבה מאד, והעיקר התכלית של אברהם אינו ע"ה הוא הבנין לכל. ואם אין בנין ואין כל, חסר ממש כל, עוה"ז גם עוה"ב, וא"כ באמת מה תחן לי.

ויצא אותו החוצה (טו, ה). וברשי: אמר לו צא מאיצטגנינות שלך שראית במולות שאינך עתיד להעמיד בן אברם אין לו בן אבל אברהם יש לו בן וכו' אני קורא לכם שם אחר וישתנה המזל. ובגמ' (ר"ה טז:) אמרו ארבעה דברים מקרעין גזר דינו של אדם וכו' שינוי השם ושינוי מעשה וכו' וי"א אף שינוי מקום. וכאן במדרש אמרו: שינוי השם מאברהם, עיי"ש. והנה כפשוטו איזה ענין של יציאה יש כאן, אם איש אחר הוא המוליד, לא אברם כי אם אברהם. וא"כ מאיפה זה יצא? אולם צא מאיצטגנינות שלך אמר לו, היינו שהוציאו והגביתו למעלה מן המזל, וכי כן באמת הוא סוד המולות, שאף שהמול באמת מראה אותו לכך וכו', וכן היה צריך להיות על פי המזל, אבל יכול אתה להתעלות עליו, ובשינוי שמך ישתנה מזלך. והו' ויצא אותו החוצה - יציאה מרשותו של המזל, כי אם ברומ עולם מושבך.

another heavenly body, it would afford us a similar perspective.) Hence, he who wishes to see a form of existence created — directly and without intermediation — by God's power should gaze at the stars; he should raise his eyes heavenward and behold there a world that was created directly by God. "Can you count the stars?" These creations, which originated directly from the Creator's utterance "יהי," are more numerous than the limited creations of indirect origin on earth. Therefore, צא מאיצטגנינות שלך (Shabbos 156a) — desist from your natural, earthbound speculations and open your mind instead to the concept of this starry world.

שפתי חיים

קצ

כל אחד לפי חלקו בתיקון הבריאה מקבל את השפע ברוחה או בצימצום

הגמרא (נדה טז:) אומרת: "מלאך הממונה על ההריון נוטל טיפה ומעמידה לפני הקב"ה ואומר לפניו: רבש"ע, טיפה זו מה תהא עליה, גבור או חלש, חכם או טפש, עשיר או עני, ואקלו רשע או צדיק לא קאמר כד"ר תנינא, דאמר ר"ח הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים" — עוד קודם יצירת האדם קובע הקב"ה מראש את תפקידו ואת עבודת ה' שלו בבריאה, ולפי תפקידו זה מקבל כל אחד את התכונות הדרושות ואת הכלים הנצרכים, ולאוד זה מתבצעים אח"כ כל המקרים שנגזרים עליו מלמעלה שאינם בתחום בחירתו. ובגון: העוני שנגזר על האדם בתור חלקו בעבודת ה', לעבוד את הקב"ה עם נטיון של עוני. אמנם יש גם עוני שבעצם לא היה מגיע לאדם, אך בגלל שקלקל את מעשיו מקבל אותו כעונש, ואולם יש עוני שבא על האדם כפי חלקו הוא בעבודת ה'.

במסכת ראש השנה (דף י"א) מבואר, שבמשך י"ב חודשים - כל מזל נטלה, שור וכו', תופס ושולט בחודשו. אך מלבד המזל החודשי - יש גם מזל יומי, ויתר על כן - יש מזל לכל שעה ושעה.

במסכת שבת (דף קנ"ו), אמר רבי יהושע בן לוי, שיש מזל לכל יום ויום, ומי שנולד ביום מסוים - יקבל כוחות ותכונות מהשפעת אותו המזל:

מי שנולד ביום א' - כיון שהוא ראשון למעשה בראשית, יהיה ראש וראשון בכל תחום שיבחר: או שיהיה ראש ישיבה - כמו רב אשי, או ראש השודדים - כמו דימי.

הנולד ביום ב' - יהיה כעסן. כיון שהמים הופרדו ביום זה, וכך גם הוא יבדל מכל אדם, עקב כעסו.

ביום ג' - יהיה עשיר, ונואף. וזאת למה? מכיון שנבראו ביום ג' עשבים שפירים ורבים - כך עושרו יפרה וירבה. אלא, שכיון שבעשבים לא נאמר "למינהו", ויונקים זה מזה בערבובייה - יש שורש לענין גינאוף.

ביום ד' - יהיה חכם ומאיר פנים, כיון שביום זה נתלו המאורות.

ביום ה' - יהיה גומל חסדים, מפני שביום זה נבראו הדגים והעופות שאף אחד אינו טורח להאכילם, אלא ניזונים הם מחסדו של הבורא.

ביום ו' - יחזר אחר מצוות, שכן הדרך בערב שבת לחזר אחר המצוות של שבת.

ביום ז' - מי שנולד בשבת, פרוש וקדוש יהיה!

עד כאן דברי רבי יהושע בן לוי.

וכן בגמרא (מ"ק כה): "בני חיי ומזונא לא בזכותא חליא אלא במזלא" — מה המשמעות "מזל"? לא ח"ו מקרה שאיננו מכוון, אלא הם מאורעות וכלים הנחלים על האדם ומכוונים מלמעלה, וכאמור הם נקבעים מראש לפי חלקו המיועד לו בעבודת ה'. אמנם ביראת שמים שונה הדבר — "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים" (ברכות לג:). יראת שמים תלויה בבחירתו של האדם, אם בוחר הוא בטוב או ח"ו להיפך ברע.

ב. בתענית (דף כ"ו) כתוב, שמי שיש לו דין עם גוי, עדיף שידחה את הדין לחודש אדר, שבו יש מזל לישראל, ובחודש אב - ימנע מזה בכלל.

ומכל זה מוכח בעליל, שהכל תלוי במזל: בני חיי ומזוני. וגם מי שיש לו דין - כדאי לו לדחותו לחודש אדר שיש בו מזל. והמזל כבר נקבע עוד לפני שהאדם נולד - כי בתחילת ההריון נגזר על הטיפה מה יהא עליה. ואפילו צדיקים כמו רבה, ר' חסדא ור' אלעזר בן ר' פדת - לא יכולים לשנות את המזל. והמזל שולט על הכל - אפילו על ספר תורה שבהיכל.

נבהיר את הדברים עפ"י הגמרא (תענית כה): "ר' אלעזר בן פדת דחיקא ליה מילתא" (היה דחוק וענין) "עבר מילתא ולא היה ליה מידי למיטעם" [הק"ו דם ולא היה לו מה לטעום] "שקל ברא דתומא ושדייה בפומיה חלש לביה וניס אולו רבנן לשיולי ביה" [אכל צלע של שום ונתעלף. הלכו רבנן לבקרו] "כי אתער אמרו ליה מ"ט קבכית וחיית" [כשהתעורר שאלוהו למה בכית חייכת] "אמר להו דהוה יתיב עמי הקב"ה ואמרי ליה עד מתי אצטער בהאי עלמא" [אמר להם: הקב"ה ישב עמי ואמרתי לו עד מתי אצטער בעוה"ז] "ואמר לי אלעזר בני נחא לך דאפכיה לעלמא מרישא אפשר דמתילדת בשעתא דמזוני" [אמר לו הקב"ה: אם דצונך בחזונות אחריב את עולמי מתחילתו, ואולי יפול במחלך שתהיה עשיר] "אמרי לקמיה כולי האי ואפשר" [אמרתי לפניו: האם גם לאחר כל זאת עדיין יש ספק שחא לא אוולד במזל של עשירות?]. וצריך להבין, וכי חיד ה' תקצרו? האם כדי לספק מזונות לר' אלעזר בן פדת צריך הקב"ה להפוך את עולמו וליצור בריאה חדשה, ולולי זאת איננו יכול לספק את מזונותיו?

הנהגת המזל טמונה בשרשי הבריאה וטעמיה נעלמים מאתנו

הרמח"ל בדעת תבונות (עמ' קפט) מסביר יסוד גדול בהנהגת הנבראים: "ואמנם כלל תיקון הבריאה חילק אותו האדון ב"ה בין כל הנשמות אשר עשה לעבדו. לפי מה שידע היות הגזן לכל אחד מהן, לפי הענין שברא אותו, שהוא דבר נעלם מאוד, ולא הושג משום נביא וחזחה, כי כל זה נכלל בטעמי הגזרות שזכרנו שהם נעלמים מן הנבראים, ולא יודעו לנו אלא התולדות

We have studied some facets of the idea that our work must be to break the limitations of the natural, to live on a plane above the natural. To understand just how far this obligation extends, we need to study an area which itself is above the physical earthly plane and yet which presents a danger, an obstruction to spiritual growth. This area comprises the related subjects of astrology and idolatry.

Astrology and idolatry have certain elements in common. Let us study some of their common ground in order to understand more clearly our role as a transcendent people, both individually and nationally.

The Torah's prohibition of idolatry (avoda zara) prompts some particularly puzzling questions. Firstly, when the Torah prohibits us from serving "other gods", exactly which "other gods" are being referred to? The common conception of idolatrous gods is that they are imaginary, figments of a fertile imagination. Worship of graven images is exactly that: people

bowing to statues, pictures or other physical objects. But if these "gods" are no more than lifeless statues or simply dreamed-up ideas, why does the Torah relate to them as if they are real? Many verses refer to gods other than Hashem as if they are very real indeed: "*Mi chamocha ba'eilim Hashem — Who is like You among the gods, Hashem?*" (To translate *eilim* as "mighty ones" meaning human leaders is obviously wrong — what comparison could there possibly be between them and Hashem?) "*Ki kol elohei ha'amim elilim — For all the gods of the nations are small gods*"; "*Ki Keil gadol Hashem umelech gadol al kol elohim — For Hashem is a great G-d and a great King over all gods*". Who are these *elohim acheirim*, "other gods"?

Secondly, we note that the Torah's greatest prohibition is idolatry; it is the first of all the negative commandments and mystically contains all of them. Surely if idolatry were no more than a ridiculous misconception the Torah would not prohibit it thus. It would be enough to say "Do not be gullible", or even "Do not be fools"! The root prohibition of the Torah must surely be posed against something of very real existence and danger. Again, we are forced to conclude that in the sources of idolatry lurks something all too real.

Thirdly, from a deeper perspective, we note that the Torah uses names for these "other gods" which are some of the very names which are Hashem's! *Elohim acheirim* other gods; *eilim* gods — these names are profane versions of Hashem's names; said without holiness, to be sure, but the same names nevertheless. Although we never find Hashem's "name of essence" used thus, we certainly see His other names so used. All this implies that we must take the issue of idolatry much more seriously than simply dismissing it as primitive nonsense irrelevant to people of maturity.

18 The answer lies in understanding some of the deeper levels which form the foundation of the Creation. The Nefesh Hachaim and many other sources tell us that there are many interlocking levels to the Creation. In an infinitely stretching chain beginning at the very Source of existence, many worlds are connected in sequence. Each of these higher worlds infuses the level below it with existence and energy; each is "male" with regard to the world below it which is, relatively speaking, "female", and together they "bring out" yet another level below them. This process continues in myriad complexity until finally our finite world results.

— (כגון: זה עשיר וזה עני, אבל אין אנו יודעים סיבת הדבר — מדוע דווקא זה חלקו בעשירות וזה חלקו בעניות) ונמצא שיש אדם שיגיע לו מצד שורש עניו להיות מושפע בריבוי השפעה... יש אדם שיגיע לו מצד שורש עניו להיות מושפע במיעוט השפעה... המצטרף להשלמת הבריאה, ואין כאן מצד מעשי בני אדם ההם, אלא מצד מה שמגיע להם, לפי מה שחילק הארון ב"ה תיקון הבריאה בין הנכבדים, כי זה (=ריבוי ההשפעה) תיקון לה, וזה (=מיעוט ההשפעה) תיקון לה, כל אחד לפי דרכו.

הקב"ה ברא כל נברא בהתאם לתפקידו בבריאה, הבריאה מגיעה אל תכליתה בצירוף כל החלקים יחד, כל אחד בתפקידו האישי בבריאה משלים את חברו. הסיבה לתפקידו המיוחד של כל אחד בבריאה, שמונה בשורשי הבריאה ואינה ניתנת כלל להשגתנו, מפני שאינה נחוצה לדעת לצורך עבודת ה' שלנו. ואדרכה לו היינו יודעים את הסיבה, היה זה היסרון בעבודת הבחירה שלנו. אולם זאת עלינו לדעת, כי תכלית הבריאה נבנית בצירוף כל החלקים, ובהתאם לתפקידו של כל אחד ניתנת לו המסגרת לעבודת ה' שלו. האדם הנולד חכם או טפש, עני או עשיר, צריך להשתמש בבריאה לפי נתינים אלו להשלמת חלקו בעבודת ה', כי זוהי תכלית הבריאה.

Each level has its own uniqueness, but let us focus on one in particular for our present purpose. Between all the higher worlds and our concrete physical one, there is a stage which is intermediate. This stage, or world, is not directly perceived by us, but is accessible. Its function is to transmit the higher energies down to this world — both the creative energy that forms the various aspects of this level and the directing *hashgacha* or Divine guidance which manipulates the affairs of our world. It is, if you like, the interface between all the higher worlds and ours. It is the limit of that which can be perceived from our perspective. This intermediate level is the world of the stars, the zodiac, known as the *mazalos*.

In fact, the word *mazal*, commonly translated as "luck", really means a "flow" (נול), as in the flow of a liquid, because it represents the "flow" of energy from a higher level down to this one. Of course there could not be a more inaccurate translation than "luck"! The concept of "luck" implies total randomness, "*mazal*" is just the opposite; only the source of the directing

Hand behind it is *hidden*, which is why it is so easily perceived by us as random.

Astrology is the science of understanding this intermediate world and using the knowledge of its structure and changes to predict events in the physical world. Strictly speaking it is not reading the future at all, that is prophecy; it is simply reading the present. One who knows the stars can tell what will happen here because the causative energies are disposed that way now, the forces are already in action. A simple analogy would be: if one showed a seed to an expert, he could predict what tree would grow from that seed many years hence even though the non-expert would see no more than an undifferentiated seed; the expert is not seeing the future, he simply knows seeds! And particular seeds become particular trees naturally and predictably. That is exactly the point about astrology — it is not a transcendent wisdom, it is a knowledge of the root of the natural.

20 Let us go further and apply this to idolatry. The root dimension of the *mazalos* "splits" the higher energy into various "channels", each channel being the root of certain energies within nature, and these defined and specific energies manifest as the details of the natural world and its events. Idolatry, in essence, is the idea of relating not to the supernal Source of all existence, the ultimate Oneness, but to the channels which bring down energy into the world, the "openings of the pipelines". An idolater focuses on the zodiac (*avodas kochavim u' mazalos* — the worship of stars and zodiac) or on various forces of nature: the sun, the wind, the rain. His graven images are tangible

representations of these deeper energies (an idolater who literally worships his piece of wood or stone as divine has transgressed the prohibition of being foolish long before the prohibition of idolatry!) Of course one who serves the ineffable Source could never create a physical representation; one whose perception goes no further than a source of the natural can.

The Rambam says that originally, close to the beginning of the world's history people acknowledged Hashem. Then came a stage when people reasoned as follows: since Hashem uses agencies such as the forces of nature to accomplish His will, surely it would be fitting to give honor to these forces as His emissaries, His viceroys? They began to accord honor to the intermediaries as well as to Hashem. And eventually, they forgot about Hashem! Such was the development of the idea of idolatry. What needs further study, though, is: what was the underlying motivation in this error? Such slips are not casual. In fact, the underlying reason for forgetting the Source and remembering the intermediate levels is the most basic of all vested interests: selfishness. Let us understand.

22

* The real difference between worship of the Source and worship of intermediaries is as follows. One who serves the Source is concerned about what his obligations are; what does Hashem demand of me? How do I sacrifice myself, give myself to Hashem? One who serves the intermediaries is concerned about what they can do for him: the intermediaries are, after all, the immediate source of all human needs, all natural functions of the world. The idolater looks to the immediate source of power, love, wealth — in fact of all his needs and asks: How can they serve me? He does not need to go further, to relate to the absolute source. Rabbi Simcha Wasserman זצ"ל used to say that idolatry is like the behavior of an individual who enters a department store and wants an object which is too expensive for his liking. He offers the clerk behind the counter a bribe so that he should hand him the object. He is prepared to pay the price of the bribe, but not the full price of the object. He relates to the departmental clerk but does not concern himself with the owner of the store — the owner does not deliver the goods, the clerk does. So too an idolater: he is prepared to pay some price for his needs but not the full price; the full price required for genuine service is all you have, and that is too much for him. He seeks to pay off the source which delivers the goods, that is his concern, but Hashem, the overall owner of the whole enterprise, is not his concern at all. Where can I obtain the goods? One has only to consider the gods of ancient Greece: a god of love, a god of war, a god of fertility — but no one god who created the world! That is irrelevant when you seek only "the goods".

• Correctly understood, the heart of the difference is this: true service understands that Hashem is everything, I am only to serve; idolatry understands that I am everything, and my gods are to serve me! It states: *tzaddikim* (righteous individuals), their G-d stands over them, as it says "And Hashem was standing over him" (at Yaakov's dream of the ladder) whereas *resha'im* (evil individuals) stand over their gods, as it says "And Pharaoh was standing over the river" (the Nile was the Egyptian deity). Diametric opposites: who counts, and where is reality? If Hashem counts and He is the source of reality — that is worship. But if I count and reality is the world of my personal desires, that is idolatry.

• This also explains why images of idolatrous worship are often human in form — idolatry is really worship of the self and the graven images are projections of the self. Astrology — intermediaries, and idolatry — their worship.

We can now answer the questions with which we began. "Other gods" are not imaginary at all; they are the genuine and Divinely created transmitters of Hashem's energy to the world. Their names are His because they are the agents of His manifestation here. What is false about them is the mistake of considering them to have independent power, of being free to accept bribes, of being sources in their own right. There is a hand which gives: idolatry focuses on the hand only and ignores the One behind the hand; true spirituality seeks to cleave to the Giver.

24

* * *

We find Avraham Avinu arguing with Hashem — he is told prophetically that he will have a son, yet he argues: How can that be, he asks Hashem, since the stars predict otherwise? How do we understand a man arguing with Hashem Himself on the strength of astrological prediction? Surely Hashem's explicit word overrides astrology? The answer is that the stars too, are Hashem's words. He writes the book of the heavens. Therefore Avraham asks: But Hashem, Your word to me is contradicted by Your word in the stars! Hashem answers by teaching him the great secret of Jewish existence, "And he took him outside"; simply, outside his tent, but mystically, *outside the sphere of the stars!* You are not bound by those channels, Hashem teaches him. They are natural, they define the inevitable; you are transcendent, you can define your own destiny. Of course, we must remember that Avraham merited to be carried above the world and the zodiac because he behaved in a superhuman

way: he withstood trials in a fashion which generated transcendence. The message is: if you live on the higher plane, it becomes real.

• The *gemara* tells of many incidents illustrating this, and how even one *mitzva* can change a destiny. A young girl was destined to die on her wedding day, according to expert astrological prediction. On that day, during the wedding meal, she took a hairpin from her hair and unconsciously inserted it into the wall near her — and transfixed a cobra which was poised to strike her! When she was asked what her merit was it emerged that in the midst of her wedding celebration, at that happiest moment, she had taken food out to a beggar who had remained unnoticed by all the guests. A *mitzva* is performed, a physical act which originates and generates transcendence, and a person's destiny is altered.

Mitzvos live on the higher plane. The root of the word "mitzva" is closely related to *צוותה* "togetherness", because a *mitzva* brings us together with Hashem. An act which has the potential to lift the one who performs it into direct relationship with the Source of all existence certainly has a power far greater than mere intermediate levels.

The Sfas Emes says that when Hashem wills an action and we carry it out, we become one with Him. His *ratzon* (desire) at the Supernal level formulates a command; that command, a direct expression of His will, is brought down and formulated as a commandment of the Torah. We then make His will our will, we desire to carry out that commandment, and we carry it out in the finite, physical world. His will is done. Together, we have closed a cosmic circuit: the circuit begins at the highest level possible and we bring it into action. The voltage is indescribable, the flow of current infinite. Together we have

become one cycle of cause and effect. And as we form the desire in our minds to do His will, we become a miniature version of the entire process — a true tzelem Elokim (image of Hashem)! Together in the sense of our reflecting Him, as it were, and together in the sense of a partnership with one purpose carried out by the harmony of desire of the partners.

*It follows then, that when we do other than the will of Hashem we are tearing ourselves away from reality. The time spent in such activity is time out of the circuit of existence, time wasted in purely physical levels with no higher energy being drawn into them.

And just as a mitzva correctly performed has the power to bond us with the Source, to make us part of the cause of existence instead of merely part of the effects, conversely, and frighteningly, the gemara states that the consequence of attaching importance to astrology, of seeking divination and astrological prediction, is that the predicted event becomes inevitable! One who insists on living only within the natural becomes subject to it. One may discover information about a forthcoming event, but in so doing one may become its victim. The gemara Yerushalmi, in explaining the verse "ki lo nachash b'Yaakov — For there is no divination in Yaakov" states that the word "lo" can be read in two ways: "there is not" or "there is to him"; there is no divining in the Jewish people, but if one gives credence to such things, if one seeks divination "it is to him" — it becomes active.

The entire purpose of the Jewish people is to live above nature. Our challenge is to rise to the dimension of Hashem's will, the dimension where limits are set only by our own inertia, and not to live in the mechanical. Our test and our challenge is to enter the source dimension. Failure is to be locked into the natural, the inevitable. Success is to break through to the source.

תפארת טמטון • מאמרים

28 - קעו

5 פ'ק"א

האם ניתן לשנות את המזל?

בדברי רש"י מבואר, שלפעמים נגזר על האדם מכת המזל שיהיו לו יסורים או עניות, או שיהיה ל"ע חשוך בנים, ודבר זה הוא מציאות בבריאה כמו כל חוק טבע שאי אפשר לשנותו, ורק אברהם אבינו, ע"י שהרימו הקב"ה מעל ההגבלה של עולם הטבע, יחד עם שינוי השם, היה יכול להוליד בן.

את נוראות קושי הדבר לשנות את המזל מצאנו בגמ' (תענית כה ע"א). מסופר שם שרבי אלעזר בן פרדא היה עני מרוד. פעם אחת, מרוב עניותו לא היה לו מה לאכול אחר שהקיז דם מלבד חתיכת שום, ולאחר שאכלה התעלף מחמת חולשה. כשהתעורר מעלפוניו סיפר, שישב עם הקב"ה ושאל אותו: רבש"ע, עד מתי אצטער בעולם הזה מרוב עניות? והקב"ה השיבו: אלעזר בני, האם רצונך שאהפוך את העולם מתחילתו אולי תולד במזל של פרנסה טובה, והוא סירב, עיין שם לשון חז"ל בזה.

הרי לנו נוראות כח המזל, שבכדי לשנותו צריך להפוך את כל העולם לתחילתו, וכולי האי ואולי!

*לפי זה לכאורה יש לתמוה על מנהג ישראל, שבכל זמן של שמחה מברכים ברכת "מזל טוב", ולכאורה מה טיבה של ברכה זו, וממה נפשך, אם המזל הוא טוב מששת ימי בראשית - אין צורך הוא לברכה שלנו, ואם ח"ו המזל מעיקרו אינו לטובה - הרי אין אפשרות שישתנה לטובה.

על שאלה זו ישנם כמה וכמה תירוצים ונמנה חלק מהם.

31 א תש"ן

"ויוציא אתו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים" (טו. ה) "המזל" קובע את מאורעות האדם

כולנו רגילים לייחס ל"מזל" מאורעות שונים. לקב"ה יש שלוחים רבים לביצוע החלטותיו. חלק משלוחים אלה הם המזלות.

"מזל" זהו כוכב. קבוצת כוכבים אלו כולם שליחי ה'. והיודע בכוכבים ידע גם מה עתיד להתרחש באדם. אגב, מצב הכוכבים בשעת הלידה קובע ומודיע במידה רבה את המאורעות שנועדו לו בימי חייו של האדם. מהו המזל הזה? האם זהו מקרה עיוור-הנופל לפעמים כך ולפעמים כך? האם אנו נתונים בעולם לצחוק הגורל שבאקראי קורה שיש או אין לבני אדם בריאות/כסף/כבוד/ילדים/הצלחה/פרסום/יופי וכו'... חס ושלום!

בוודאי כולנו מאמינים שהכל נעשה בהשגחה מה' יתברך. ובכל אופן - מקנת בלב בני האדם ההרגשה - והתקווה - שיש "מזל" (טוב או רע) וש"הלוואי שיפורל להם מזל טוב... האם מחשבה זו נכונה? ובכן, בראשונה, חובה עלינו לדעת ידיעה בסיסית אחת והיא: לכל אדם יש את המטרה שלו בחיים.

* כלומר: בורא העולם מחליט על כל נשמה לפני דתה לעולם - מהו בדיוק תפקידה בעולם הזה ולמה מצפים ממנה. עוד בטרם נולד האדם קובע הקב"ה בדיוק נמרץ את כל הדברים והמאורעות שיקרו סביב אדם זה - שהם המתאימים לנסיגות ולמטרה שהוטלה עליו. כך, נגזר על האדם בשעת ההריון אם יהיה יפה או מכוער, עשיר או עני, גיבור או חלש, פיקח או טיפש וכו' וכו'. אלפי פרטים ופריטים נגזרים אז בחכמתו העצומה של הקב"ה, שבעקבותיהם יהיו לו בדיוק הנסיגות שהוטלו עליו. מטרת כל אדם בעולם - הזוה - לעמוד בנסיגות שהוטלו עליו ואז יזכה לשכרו בעולם הבא.

מובן, אם כן, שכל מה שקורה לאדם בחייו, אינו "רע" אף פעם, אלא זה בדיוק מה שכדאי לו ונצרך לו כדי לעמוד במטרה המוטלת עליו. מובן גם, שאין כל טעם ל"קנאות" במזל הטוב של השני; בינפיו/עשירותו/כשרונותיו/חריצותו וכו'.

משל למה הדבר דומה? לראובן ושמעון העומדים בתחנה המרכזית בתל-אביב. ראובן נוסע לירושלים ושמעון לחיפה. והנה הגיע האוטובוס לירושלים - חדיש וממוזג, והאוטובוס לחיפה - ישן ורעוע... איך נתייחס לשמעון אם "יקנא" במזלו הטוב של ראובן ויבקש לעלות לאוטו שלו? הלא נקראנו שוטה, במחילה. שהרי כך לא יוכל להגיע לאן שהוא צריך...

האם ניתן לשנות את המזל ואם כן איך? אכן ניתן ע"י מצוות ומעשים טובים. בכל החיים ובפרט בראש השנה האדם נבחן ומבוקר שוב ושוב אם אכן הוא עומד במטרות שהוטלו עליו. ולפי זה משנה לו הקב"ה תדיר את הנסיגות והמאורעות סביבו. כלומר, המזל אינו חסום ובלתי ניתן לשינוי!

לפעמים נולד אדם במזל הנראה "רע" (כאמור, אין "רע" בכלל רק נראה לאנשים כרע). ואז - תשובה תפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה". למשל: אברהם אבינו נולד במזל "צדק" שהוא קר מאוד והיה צריך להיות עקר כל חייו אבל בגלל מעשיו המיוחדים הגביהו הקב"ה למעלה ממזלו.

לאה אמנו הייתה מועמדת להינשא לעשיו הרשע, אבל תפילותיה ובכיותיה זיכו אותה להינשא ליעקב הצדיק ועוד כהנה. מטעם זה, יהודי אינו מתיימש לעולם - תמיד יש בכוחו לעשות מעשים טובים מיוחדים (כמו הצלת נפש מירשאל, החזרה בתשובה של אדם מישראל ועוד), שישנו את מזלו לטובה (אגב, גם ההיפך נכון ועבירה גדולה במיוחד יכולה לשנות את המזל לרעה, רח"ל).

"בחסד ואמת יכופר עון"

מלבד כוחה של תפילה, ישנם מהלכים אחרים של שינוי המצב והפיכת המזל לטובה. ידוע שהעולם עומד על שלושה דברים: תורה, עבודה וגמילות חסדים. אך לכל אחד מהם יש מהלך אחר והשפעה שונה.

הנה מצינו שנשבע השי"ת שבני עלי לא יזכו לאריכות ימים וימותו בקיצור שנים. אמנם דרשו חז"ל (ר"ה י"ח ע"א) את הפסוק "אם יתכפר עוון בית עלי בזבח ובמנחה" (שמואל א ג, יד) - בזבח ומנחה אין מתכפר להם, אבל בדברי תורה מתכפר. ריבוי זכויות והקרבת קרבנות לא יועילו לשנות את שבועת השי"ת כנגד בית עלי, אבל "התורה רפואה לכל מכה נחלה מאור" כלשון רבינו יונה בשערי תשובה (שער ד סי' טז).

רבינו יונה מונה בשער הרביעי את סדרי הכפרה לעובר על מצוות התורה. יש המבטל עשה, כגון שאינו נוטל לולב. חמור ממנו העובר על לא תעשה. עוד יותר חמור המחלל שבת שמיתתו בסקילה, וישנם חייבי כריתות. לכולם יש סדרי כפרה.

אבל, "יש עוון אשר לא תנקה הנפש ממנו, ובלתי טהורה היא ואינה רצויה, עד אשר המות יפריד בינה ובין הגוף אשר חטאה בו... והוא עוון חילול ה'... ונאמר על זה 'אם יכופר העון הזה לכם עד תמותו' (ישעיה כב, יג). ואף לחולי הנורא של חילול ה' יש מרפא - 'בחסד ואמת יכופר עון' - בתורה ובגמילות חסדים". תשובה וייסורים אינם מועילות, אין בכוחן לכפר על חילול ה', אבל תורה וגמ"ח מועילים להתכפר.

* כוחה של תורה לרומם את האדם מעל למצבו בעולם הזה. מקור הדברים בברייתא באבות (ה"ה) "כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה... ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים". בתוך מערכת העולם הזה, יש ענין של שכר ועונש כנגד מצוות ועבירות, יש זכויות ויש קטרוגים. בתוך המהלך של העוה"ז שייך גם הנידון אם יש מזל לאדם מישראל או שאין לו מזל. בזה שייכת תשובת הקב"ה לרבי אלעזר, שהוא נולד במזל עניות, וכדי להפוך את מצבו צריך לברוא עולם חדש ושיוולד בשעתא דמזונות.

אך התורה עומדת מעל מציאות העולם. התורה קדמה לבריאת העולם בששת ימי בראשית, והיא נותרה מעל המציאות. הקב"ה נשבע שבני עלי לא יאריכו ימים, המחלל את שמו של הקב"ה אינו יכול להתכפר בחייו בעוה"ז, אבל העוסק בתורה זוכה להתרומם מעל העולם, מעל המזל, הוא חי בעולם אחר, ושם שייך להתכפר ולהאריך ימים ויש איזון מגבלות של המזל בו הוא נולד.

ישנם אנשים שבתוך כל מעשיהם ועסקיהם, קובעים הם עתים לתורה. להם התלמוד-תורה נשמר בגדר שכר זכות בלבד עבור לימודם.

אך מי שמתעלה לדרגה של התמסרות ללימוד התורה, הוא חי בעולם אחר וכל ענייני העולם הזה מתבטלים אצלו לעומת לימוד התורה - אדם כזה, אינו כפוף ואינו מוגבל לחוקי העוה"ז ואין המזל שולט עליו.

התמסרות לתורה אינה נבחנת במספר השעות במשך היום. בהן לומדים, אלא בשקיעה ובהתבטלות אל התורה. כאשר בני הבית יודעים שאי אפשר להפריע בשעה מסוימת, כי היא קודש לתורה, הרי שהלומד חי לשעה זו בעולם מרומם

יותר, "ומנוממתו על כל המעשים". דרגה כזו של תורה, שאינה נשארת במושגי העוה"ז, היא הכח העצום שמאריך חיים ומשנה את המזל.

בכדי להגיע לשקיעה נפלאה שכזו בלימוד התורה, צריך להתבונן ולהבין את יקר ערך מעלתה של התורה ושל האדם העוסק בה. צריך להרגיש את מתיקות התורה, ולמסור את הנפש עבורה. בזה יוכל האדם העוסק בתורה להתרומם לעולם רוחני גבוה יותר.

ישנו מעשה חסידי ידוע על הצדיק רבי בונם מפשיסחא זצ"ל, שטרום התמנותו למנהיגם של החסידים, היה עוסק במסחר, והיה מסתופף בצלו של 'החזקה מלובלין'. כח קדושתו של 'החזקה' היה לראות למרחוק, ופעם אחת במוצאי ר"ה אמר לרבי בונם, שהשנה יפסיד את כל כספו.

לאחר שנה בא ר' בונם לפני רבו וסיפר לו שלא הפסיד את מסחרו וכספו. שאלו 'החזקה': מה עשית במשך השנה? אמר לו: "בכיתי והתפללתי על כך". אמר 'החזקה': "כל דבריו היו מבלי דמעות ובכיות, אבל כשבוכים ומתפללים הכל שונה".

ודאי שישנה קביעת מזל לכל אדם, ובמהלך הטבעי של הנהגת העולם הכל מתנהל כפי המזל, אך בכוחה של תפילה מתוך הלב, בכוחן של דמעות ובכיות לשנות את המזל. ברכות "מזל טוב" לרץ שנולד או לזוג צעיר שנישא, הן תפילות המלוות אותם ומחזיקות אותם. לאורך ימי חייהם. כשאדם מתפלל מתוך הבנה שהשי"ת הוא כל יכול, שבואר כל העולמים אינו מוגבל ביכולתו, תפילה כזו בוקעת את כל השערים ואין דבר העומד בפניה.

גם שינוי המזל, על אף היותו דבר קשה וכמעט בלתי אפשרי לחלוטין, כמבואר מתשובת הקב"ה לרבי אלעזר, מ"מ תפילות וברכות בכוחן לשנותו.

"שערי דמעות לא ננעלו"

* בגמרא (ב"מ נט ע"א) מבואר, שיש מצב בו "כל השערים ננעלו חוץ משערי דמעות", יש תפילות שכח השפעתן במהלך של זכות, ויש שכוחן מכח טענה ודין. כלפי תפילות כאלו, ישנו מצב שכל השערים נעולים, הזכויות והטענות אינן מועילות, אך אין כח העומד כנגד תפילה של בכי. לדמעות יש כח כנגד כל השערים.

אמנם, גם למציאות של בכי ודמעות יש ב' אופנים: יש הבוכים מפני הכאב. אדם שבור בעל טרודות ועול של פרנסה, התמודדות של חינוך הבית, העומד בתפילה לפני השי"ת, שופך את לבו ובוכה מתוך קושי וכאב.

אך ישנה בכיה יותר מעולה ומשפיעה. בכי של קירבה, בכיה של התרפקות. כדוגמא לדבר, בחור קיבל תשובה לא טובה מהרופא. כששמע את הדברים הוא לא בכה, אבל כשהגיע הביתה וסיפר את הדברים לפני אביו, פרץ בבכי רם. אין זה בכי של כאב וצער על הידיעה, שהרי כששמע זאת מהרופא הוא לא בכה. זוהי

בכיה של קירבה ושייכות. המשתתף בתפילה לפני אביו שבשמים, לפני אל רחום וחנון, למי שכולו חסד ורחמים, זו תפילה של קירבת אלקים, והיא השוברת את כל המחיצות, ובפניה אין השערים ננעלים.

● גם לגברים וגם לנשים ניתן כח התפילה. אך הכח המיוחד של הנשים בתפילה הוא כח הבכיה. "הזהרו בנשותיכם שדמעטן מצויה" (ב"מ ס"ט). התכונה הרגשית והנטיה לבכי, נועדה לתפקיד הקשה של פתיחת שערים ע"י דמעות.

"כי עזה כמות - אהבה" (ש"ש ה, ו). שלמה המלך כשבא להגדיר בחכמתו את הדבר החזק והעז ביותר שבעולם, המשילו למוות. יש בעולם הרבה כוחות ודברים חזקים, אך לכולם יש סף של שבירה. הדבר החזק ביותר שאין מי שהצליח להימלט ממנו, הוא המוות. במהלך כל ימות עולם מתו ומתים מיליוני בני אדם. אפילו המתעמלים בריצה ברחובות, ומאמינים שבזה ישמרו על בריאותם, ומחשבתם לרוץ ולברוח ממלאך המוות, בסופו של דבר גם אותם תופס ומשיג המוות.

* והנמשל לעזות המוות היא האהבה. תפילה מתוך קירבה ואהבת השי"ת, אין כח חזק ממנה. היא השוברת את כל המחיצות! תפילה כזו היתה מועילה לרבי אלעזר בן פדת.

זהו כוחן של ברכות ה"מזל טוב" של המשתתפים בשמחה. מתוך הרגשה של קירבה, יש לברכות כח השפעה עצום. כל משתתף ב"קידוש", כל מי שטועם בחתונה, ומתוך הרגשה טובה מברך בברכת "מזל טוב", יש לו את הכח אפילו לשנות בדבריו את המזל. המזל בשמים משתנה ומתהפך לטובה.

לאברהם: והיה זרעך כעפר הארץ עדיין לא נאמרה לך הכבחה שיהיו ככוכבים לכן יש לפרש את הדמיון לעפר באופן שלילי, ומכאן נובע צערו של אברהם.

אין מזל לישראל

המהר"ל מעיר כי הכלל האומר אין מזל לישראל דוקא אם האומה נמצאת בדרגת רוחנית גבוהה אבל אם שקועה בחטאים יתכן שהקב"ה ינהג עמה בדרך אחרת. בין היתר הוא אומר: "כי מה שאמרו אין מזל לישראל (דוקא) אם ישראל הם באמיתת מעלתם ואין החטא מקטרג כמו שהיה אברהם, (אז) הקב"ה עושה להם נס כמו שעשה לאברהם ומחזיר את המזל עד שלא יהיה מזיק לישראל, וכן היחיד על ידי מצוה גם כן אין מזל לישראל". המהר"ל מוסיף כי תכונה זאת איננה מצויה גם אצל חסידי אומות העולם אפילו שיש להם עולם הבא אם מקיימים את שבע מצוות בני נח מצד הכרתם בה. כפי שפסק הרמב"ם (מלכים ה, יא), אלא אצל עם ישראל בלבד. וזה לשונו: "כי חסידי אומות העולם אין להם מדרגה זאת ולעולם המזל שולט בהם. אבל ישראל מצד עצם מעלתם, אין המזל שולט בהם וה' שומר אותם מן המזל אשר הוא מזיק להם. אבל אם אין ישראל במדרגתם אשר ראוי להם, החטא מקטרג לכן המזל שולט בהם, ויחיד אפילו אם הוא צדיק לפעמים שהמזל חזק מאד ואין יכול לנצח המזל אלא אם היה כמו אברהם שזה לא נמצא, והכל לפי הוראת הגזרה ולפי מה שהוא האדם אבל מצד מעלת ישראל (כאומה) אשר ראוי להיות להם מצד מעלתם מגיעים אל המזלות" (למעלה מן המזל).

36

מקדש הלוי

כב

ואנו תוהים: וכי מה סבר ישעיהו? האם הוא חשב שלא תועיל לחזקיהו המלך תשובתו ותפילתו? האם בידו לא היתה מקובלת אותה קבלה מבית אבא, על פיה אסור לו לאדם להתיימשך מן הרחמים אפילו חרב חדה מונחת על צווארו? הלא הדבר אינו מסתבר!

✕ ונראה לומר, שאמנם ידע ישעיהו שביכולתו של חזקיהו לבטל את הגזירה בתפילתו, אולם הוא גם ידע שלשם כך תדרש תפילה עמוקה ביותר, מעומק הלב! לפיכך, הוא הבהיר לחזקיהו המלך כי כבר נגזרה גזירה, בכדי שתפילתו תהיה מעומק הלב ממש, ואזי יהיה בה כח לקרוע את רוע הגזירה!

ומעתה, יכולים אנו לפרש כי הוא הדבר גם באשר לאברהם. הן אמנם בודאי ישנה משמעות לגרמי השמים גם ביחס לישראל, אולם בשונה מאומות העולם אשר הכוכבים מלמדים על המאורעות העתידיים לקרות להם - אצל ישראל תפקידם של המזלות שונה...

● אצל ישראל, תפקידם של הכוכבים הינו לעורר אותם לתשובה, כאשר יתוודעו מראש לסכנות השמימיות המרחפות על ראשם, וידיעה זו - תגרום להם לשוב בתשובה, להתפלל, ולשנות את המזל בכח תפילתם!

✕ לפיכך, אמר הקב"ה לאברהם: "צא מאצטגנינות שלך", כלומר: אל לך להתייחס אל המזלות כאל גורם מנבא, אלא צריך אתה להתייחס אליהם כגורם מעורר! עליך להבין, כי מבנה המזלות תוכנן כך שיציג כאילו עתיד אתה למות בלא ולד, בכדי שעובדה זו תעורר אותך להתפלל, ובתפילתך - ישתנה המזל! זו היא התכנית הצפויה מראש, והמתוכננת מראש עד לפרטי פרטיה!

• ללמדך, עד היכן מגיע כוחה של תפילה, אשר ביכולתה לשנות אפילו את המזל החד-משמעי והברור מאין כמוהו!

גמילות חסדים בכוחה לשנות ולהפוך את מזלו של האדם, ודרך פעולתה שונה לחלוטין. הנהגת הקב"ה בעולם היא במהלך של "מידה כנגד מידה", ובמידה שאדם מודד, כך מודדים לו. כאשר עשה כן יעשה לו.

כך מצינו בגמרא (בבא יא ע"א) על בנימין הצדיק שהיה גבאי של צדקה, ובאה לפניו אלמנה אחת בשנת בצורת וביקשה "רבי פרנסני". ואמר לה שכלו המעות מהקופה של צדקה, ואמרה לו שהיא ובניה ימותו ברעב. "עמד ופרנסה משלו". לימים הגיעה שעתו של בנימין הצדיק להיפטר מן העולם, ונשלח מלאך המוות לקחת את נשמתו, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: "רבש"ע, אתה אמרת כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, ובנימין הצדיק שהחיה אשה ושבעה בניה ימות בשנים מועטות הללו?! מיד קרעו לו גזר דינו. תנא הוסיפו לו עשרים ושתיים שנה על שנותיו". וביאור הדברים, שאע"פ ששנות החיים שנקבעו לו משמים נשלמו, ועל פי כללי העוה"ז נטה למות, אבל ע"י הגמ"ח השתנה מזלו והוסיפו לו חיים, כיון שהוא במעשיו החיה את האלמנה ובניה - מגיע לו שיחיו אותו.

✕ המהלך של שכר במידה כנגד מידה, פועל שכל מעשה טוב שאדם עושה חוזר ופועל עליו, כזרק כדור על הקיר, וכחזק הזריקה כך חוזר הכדור לעומת הזורק. מי שמשמח את חבריו, ישמחוהו מן השמים. מי שדואג ומשתדל לטובת אחרים, זוכה שידאגו וישתדלו לטובתו.

● נמצינו למדים שג' עמודי העולם הם ג' כוחות היכולים לשנות גזר דין של אדם, אמנם כל אחד מהכוחות פועל בדרך אחרת.

התורה משפיעה במהלך של הגבהה מעל העולם. כאשר המזל של האדם שלא

תהיה לו פרנסה ובריאות, כשאין לו שנים ארוכות לחיות - תבומם התורה את המתמסר לעסוק בה לעולם עליון, גבוה מעל העוה"ז, ושם מציאותו אחרת.

התפילה - שהיא העבודה שבלב, בכוחה לשבור מחיצות, לבקוע רקיעים ולשנות את הגזירה. כשאדם בוכה לפני השי"ת בשבירת הלב, מתוך קירבה ואהבה, הוא זוכה לשנות את מצבו. תפילה בלי להרפות, בבחינת "אל תתני פוגת לך אל תדום בת עיניך" (איוב ב, יח), היא המועילה. דוד המלך אומר בתהלים "שימה דמעתי בנאדך הלא בספרתך". כל הדמעות נאספות בכלי ונשמרות אחת לאחת. אין תפילה ובכיה שאינן משפיעות, לא שייך שדמעה תלך לאיבוד. לפעמים כוחה של תפילה תועיל לשעתה, ולפעמים לאחר זמן.

קורה שילד משחק ברחוב ומכונית פוגעת בו, והוא זקוק לנסי שמים בכדי להינצל ולחיות, לוקח השי"ת דמעות של האם מלפני שנה או שנתיים, אותה דמעה השמורה וספורה באוצר, והיא העומדת עתה להציל ממות לחיים.

וגמילות חסדים - כוחה ותוקפה בדרך של "מידה כנגד מידה", סגולה של "כאשר עשה כן יעשה לו" ולטובה.

✕ ואנחנו לא נדע בכל אדם, אם מצבו ומזלו הוא גזירה משמים, זהו "הבאשערט" שלו. אבל אפשר לקרוע הגזירה ולשנות את המזל, בדרכי העבודה של תורה, תפילה וגמילות חסדים.

34 831 880

ויצא אתו החוצה (טו, ה)

פירש רש"י הוציאו מחלו של עולם והגביהו למעלה מן הכוכבים. וביאורו נראה שאומות העולם תלויים במזל אבל עם ישראל למעלה מהמזלות ותלויים בחסדי ה', וכשישראל נענשים אין אומה ולשון סובלים כמותם, וכשהם זוכין לישועת אין באומות דומה להם, וזהו עיקר ויסוד בקיום עם ישראל שאין לדמות את ישראל לאומה, שהם תלויים בטבע. ואותנו הגביה ה' מעל הכוכבים להיות למעלה מן הטבע.